

dle něhož jsou soudy povinny sdělit na žádost úřadů, dávku z přírůstku vyměřujících, t a k é data o držbě předchůdců zcizovatele. Ze slov »t a k é data« nutno dovozovati, že soudy jsou povinny nejen k tomu, co dle § 7 knih. zák. každý může žádati, nýbrž i k dalším úkonům, jež zpravidla pro jiného nemají významu. Tím tedy, že nižší soudy žádosti stěžovatelově nevyhověly, byl zákon porušen a jest mimořádný dovolací rekurs podle § 16 cís. pat. ze dne 9. srpna 1854, čís. 208 ř. zák. opodstatněn.

Čís. 1519.

Vyslovily-li slovenské soudy s poukazem na zákon ze dne 2. listopadu 1918, čís. 4 sb. z. a n., nepřislusnost k projednání žaloby na Československý stát, jest zemský soud v Praze tímto rozhodnutím vázán.

(Rozh. ze dne 28. února 1922, R I 232/22.)

Žalobce uplatnil nárok proti československému eráru nejprv u sedrie v Levoči. Žaloba jeho byla však zamítnuta pro věcnou nepřislusnost dovolaného soudu a rozhodnutí to bylo rozsudkem soudní tabule v Košicích ze dne 11. ledna 1921 potvrzeno s odůvodněním, že sborový soud na Slovensku jest k projednání této rozepře nepřislusným, jelikož je přislusným pro spor výhradně zemský civilní soud v Praze. Na to zadal žalobce žalobu u zemského civilního soudu v Praze, žalovaný vznesl námitku místní nepřislusnosti, již z e m s k ý s o u d vyhověl a žalobu odmítl. R e k u r s n í s o u d zamítl námitku místní nepřislusnosti, ježto rozhodnutím soudní tabule v Košicích o věcné přislusnosti, jež vešlo v moc práva, jest zemský civilní soud v Praze dle § 46 odstavec prvý j. n. vázán, jest proto i místně přislusným po rozumu ustanovení zákona ze dne 2. listopadu 1918 č. 4 sb. z. a n.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolacímu rekursu.

Důvody:

Nezáleží na tom, že soudy, jichž rozhodnutí pokládá rekursní soud dle § 46, odstavec prvý j. n. za závazné pro zemský soud v Praze, jsou v území, pro které zákon ze dne 1. srpna 1895, čís. 111 ř. zák. platně vyhlášen nebyl. Nepřislusnost sedrie v Levoči ku projednání tohoto sporu vyslovena byla na základě zákona ze dne 2. listopadu 1918, čís. 4 sb. z. a n., vyhlášeného pro území státu československého. Zákon ten jest jedním z ustanovení o věcné i místní přislusnosti soudů pro spory v něm vyznačené ve smyslu § 46 odstavec prvý j. n., a je doplňkem jurisdikční normy, platným však pro celé území státu československého. Je proto vázán dle § 46 odstavec prvý j. n. rozhodnutím uvedených soudů zemský soud civilní v Praze jako soud dle zákona ze dne 2. listopadu 1918, čís. 4 sb. z. a n. i místně přislusný. Nezáleží na tom, že zákon ze dne 1. srpna 1895, čís. 111 ř. zák. neplatí pro sedrii v Levoči, ježto vlastní předpisy tohoto zákona o věcné přislusnosti nepřicházejí zde v úvahu.

Čís. 1520.

Náhradu škody, již domáhá se kupitel na prodávateli podle § 368 ex. ř., poněvadž marnou zůstala exekuce na dodání zboží, dlužno vyměřiti podle

čl. 357, odstavec třetí, obch. zák., nikoli podle § 273 c. ř. s. Za základ dlužno vzítí tržní (bursovní) cenu v době od doručení právoplatného rozsudku do uplynutí pariční hlůty. Kolísala-li v této době cena zboží, dlužno za základ vzítí cenu, v tomto období nejnižší.

(Rozh. ze dne 28. února 1922, Rv I 953/21.)

Dne 24. února 1919 koupili žalobci od žalovaného 10.000 kg vlněných odpadků dle vzorku po 5 Kč 50 h za 1 kg proti hotovému zaplacení při převzetí zboží. Poněvadž žalovaný zůstal se splněním kupní smlouvy v prodlení, podali žalobci dne 8. dubna 1919 u krajského soudu jako obchodního senátu žalobu na dodržení kupní smlouvy a byl žalovaný rozsudkem ze dne 31. října 1919 uznán povinným do 6 týdnů odevzdati žalobcům dne 24. února 1919 koupených 10.000 kg hlav a ohonů (vlněných odpadků) proti zaplacení kupní ceny 55.000 Kč. Proti tomuto rozsudku podal žalovaný odvolání, které však bylo dne 2. března 1920 zamítnuto. Žalovaný proti tomuto rozsudku odvolacího soudu dalších opravných prostředků nepoužil, čímž shora zmíněný rozsudek krajského soudu jako obchodního senátu stal se právoplatným. Žalovaný však ani potom vlny nedodal a žalobci byli nuceni vésti dne 9. června 1920 exekuci na vydání 10.000 kg hlav a ohonů. Exekuce tato byla okresním soudem dne 3. července 1920 provedena, zůstala však bezvýslednou, poněvadž u dlužníka vlna nebyla nalezena. Žalobním návrhem domáhali se žalobci na žalovaném náhrady škody z důvodu čl. 355, 357 obch. zák. a § 368 ex. ř., požadující, když žalovaný ocitl se se splněním smlouvy dne 24. února 1919 uzavřené ohledně dodání 10.000 hlav a ohonů (vlněných odpadků) v úhrnné ceně 55.000 Kč v prodlení, náhradu interese pro nesplnění rozdílem mezi kupní cenou zboží 5 Kč 50 h za 1 kg a cenou zboží téže kvality v době od 13. března 1919, kdy nastalo prodlení žalovaného, až do dne, kdy po právoplatnosti rozsudku a uplynutí lhůty pariční mohli žalobci vésti exekuci pokud se týče do dne 3. července 1920, kdy exekuce zůstala bezvýslednou; rozdíl snažili se žalobci prokázati 14 Kč 50 h při 1 kg, tedy při celé dodávce ve výši 145.000 Kč. Žalovaný vytýkal nároku žalobců přemrštěnost a uznával ho pouze částkou 5.500 Kč, což rovná se 10 proc. zisku. Procesní soud první stolice přiznal žalobcům 16.500 Kč. Důvody: Podle stavu věci a zákona považuje soud nárok žalobců za příliš přemrštěný a náhradu žalovaným nabízenou za poněkud nízkou. Kdyby i požadavek žalobců v tomto případě dle ustanovení čl. 357 odstavec třetí obch. zák. řešen býti mohl, mohli by se žalobci domáhati shora uvedeného rozdílu cen v čase dlužného plnění, tedy buď v březnu 1919, kdy ocitl se žalovaný v prodlení, nebo až v dubnu 1920, kdy rozhodnutí vrchního zemského soudu ze dne 2. března 1920 nabylo moci práva, poněvadž vznik smlouvy byl sporný a musil býti soudním výrokem určen. Jak soud na základě souhlasného přísežného posudku znalců zjišťuje, udržela se trhová cena 5 Kč 50 h za 1 kg hlav a ohonů z února 1919 až do měsíce října 1919, takže v měsíci březnu 1919 mezi kupní cenou a tržní cenou tohoto zboží nebylo rozdílu, kdežto v měsíci dubnu 1920, v době právoplatnosti rozsudku klesla tržní cena o 20 proc. proti cenám měsíce března 1920, kdy toto zboží dostoupilo nejvyšších cen 15—16 Kč za 1 kg, tedy na 12—13 Kč. Dobou dlužného plnění ve smyslu čl. 357

odstavec třetí obch. zák. považovati sluší měsíc duben 1920, kdy nárok žalobců ze smlouvy rozsudkem právoplatně byl určen a v té době byl by činil rozdíl mezi cenou kupní smlouvenou a tržní cenou při 10.000 kg zboží po 13 Kč za 1 kg nejvýše 130.000 Kč — 55.000 Kč = 75.000 Kč, takže v tomto případě byl by nárok žalobců co do částky 70.000 Kč naprosto neodůvodněn a kdyby i nejvyšší tržní cena, které dle posudku znalců toto zboží v době od uzavření smlouvy do dnešní doby vůbec nedosáhlo, brala se za základ výpočtu, totiž 16 Kč za 1 kg, byl by přece nárok žalobců co do částky 40.000 Kč plně neodůvodněn, jelikož dle posudku znalců jednalo se o odpadky prostřední jakosti, které žalobci tvrzené ceny 20 Kč za 1 kg vůbec nedosáhly. Avšak soud zjišťuje na základě souhlasného posudku znalců, že hlavy a ohony (vlněné odpadky) jsou zbožím, které se v dobách míru kupovalo pouze k výrobě kličku, a toliko v době války a v blízké době poválečné z nedostatku vlny stalo se předmětem obchodu, kdežto již dnes, kdy na trhu jest dostatek vlny a vlněných odpadků, není po tomto zboží v oboru obchodu vlnářského poptávky a nikdo tyto odpadky ani po 2—3 Kč za 1 kg koupiti nechce, z čehož vyvozuje soud, že ohromný vzestup cen tohoto dosti podřadného zboží vyvolán byl tlakem mimořádných, válkou zaviněných hospodářských poměrů, které, vyznačující se naprostým nedostatkem zboží a nezřízenou spekulací a chamtivostí majitelů zboží, bránily solidnímu utváření se cen, jak za normálních poměrů ve volné soutěži jest obvyklé. Vzhledem k tomu, že ustanovení čl. 357 odstavec třetí obch. zák. předpokládá normální hospodářské a obchodní poměry, nelze těchto zákonných předpisů použití pro stanovení výše náhrady škody v tomto sporu, poněvadž ceny odpadků, do značné výše vyhnané, nejsou výsledkem volné soutěže a zdravého obchodního podnikání, nýbrž jsou spíše vytvořeny nereelními vlivy spekulacími. Proto nezbylo soudu nežli na podkladě znaleckého posudku stanoviti náhradu škody, která žalobcům bez odporu přísluší, ve smyslu § 273 c. ř. s. volným uvážením. Nabídnutá žalobcům náhrada 10 proc. zisku jest poněkud nízká, uváží-li se abnormální poměry doby, kdy smlouva vznikla a možnost nepoměrného zisku, jenž nastalým stoupnutím cen žalobcům skutečně kynul, kdyby byl žalovaný zboží dodal, a proto stanovil soud náhradu v 30 proc. zisku, již vzhledem na druh zboží a neurovnané dosud hospodářské poměry doby za přiměřenou pokládá. Pokud žalobní nárok tento 30 proc. zisk přesahuje, slušelo jej z důvodů shora uvedených a proto, že se přičí dobrým mravům, zamítnouti. O d v o l a c í s o u d nevyhověl odvolání žalovaného, k odvolání žalobců uložil však žalovanému zaplatiti žalobcům 65.000 Kč. D ů v o d y: Podle právního stanoviska, jež strany jak ve sporu, tak v řízení odvolacím zaujaly, jest řešiti zásadní spornou otázku, zda správně, že prvý soud výši zájmu, jehož splnění se strana žalující ve smyslu § 368 ex. ř. domáhá, určil použitím § 273 c. ř. s., či zda měl použití ustanovení čl. 355 a 357 odstavec třetí obch. zák. Soud odvolací nesdílí v této příčině názoru strany žalované, že nárok strany žalující na náhradu škody na vždy zanikl tím, že žalobci v okamžiku původního prodlení žalovaného nezvolili nároku na náhradu škody, nýbrž setrvali na dodání (čl. 355 obch. zák.). Správné jest, že by žalobci v původním sporu na dodání zboží nebyli mohli se domáhati náhrady škody místo plnění, vykonavše žalobou volbu jinou. V tomto sporu jde však o žalobu na plnění zájmu (náhradu škody), podanou z toho důvodu, že

exekuce za účelem vydání zboží zůstala bez výsledku, poněvadž zboží, které měla strana žalovaná vydati, nebylo u ní nalezeno. Strana žalující má tudíž právo domáhati se žalobou, by místo nedodaného zboží bylo jí plněno interese a toto není v podstatě ničím jiným než náhradou pro nesplnění původního závazku ve smyslu čl. 355 obch. zák. a § 368 ex. ř., kterých se strana žalující právem dovolává. Důsledkem toho je také oprávněn její nárok, aby výše náhrady byla stanovena dle předpisu čl. 357 odstavec třetí obch. zák. Ustanovení § 273 c. ř. s. je povahy podpůrné a má se ho použítí pouze tehdy, nelze-li dle důkazů o výši žalobního nároku provéstí vůbec anebo jen s nepoměrnými obtížemi. Těchto předpokladů v tomto případě není a bylo by použítí § 273 c. ř. s. přímo obcházením čl. 357 odstavec třetí obch. zák. Postup, prvým soudem zvolený, dá se tím méně hájiti, ježto strana žalující, uplatňujíc výslovně náhradu abstraktní škody dle čl. 357 odstavec třetí obch. zák., žádných skutkových základů pro stanovení škody konkrétní neuvádí a také ani soudem nebyla vyzvána, aby tak učinila. Kdyby se uznala oprávněnost důvodů, pro které prvý soud nechce ustanovení čl. 357 obch. zák. odstavec třetí v tomto případě použítí, dospělo by se nutně k závěru, že platnost tohoto ustanovení je suspendována na tak dlouho, až nastanou opět normální hospodářské a obchodní poměry. Že závěr tento je neudržitelný a že ustanovení ono až dosud platnosti nepozbylo, o tom netřeba šířiti slov. V tomto případě nebylo příčiny, ustanovení čl. 357 odstavec třetí obch. zák. nešetřiti, také z toho důvodu, že znalci tržní cenu zboží pro posouzení sporu rozhodnou přesně a určitě uvedli. Je-li rozhodnuta zásadní otázka, že výše škody má býti stanovena dle čl. 357 odstavec třetí obch. zák., třeba zaujati stanovisko k dalšímu spornému bodu, týkajícímu se doby, podle které má býti volena tržní cena vlněných odpadků. Hledí-li se k tomu, že dlužná dodávka byla právoplatně stanovena rozsudkem ze dne 2. března 1920, že rozsudek ten byl doručen straně žalované dne 13. dubna 1920 a že lhůta ku splnění byla rozsudkem prvního soudu stanovena na šest neděl, nutno dospěti k závěru, že pro stanovení tržní ceny v době a na místě dlužné dodávky je rozhodna doba od 13. dubna do počátku června 1920. K době, doručení rozsudku druhé stolice předcházevší, přihlížeti nelze, poněvadž strana žalující může se právem domáhati pouze náhrady škody na místě nároku, jak měl podle původní smlouvy býti splněn. Podle zjištění prvního soudu, jež zůstalo odvolacím řízením nedotčeno a jest vzítí za základ rozhodnutí soudu odvolacího, klesla tržní cena v dubna 1920 na 12—13 Kč. Podle úsudku znaleckého nastal další pokles cen teprve počátkem července 1920 a je tudíž ve sporu směrodatna tato tehdy ustálená tržní cena 12—13 Kč. Činil by tedy rozdíl mezi smlouvenou cenou kupní a cenou tržní v době a na místě dlužné dodávky při 1 kg nejméně 6 K 50 h, a při 10.000 kg nejméně 65.000 Kč. Je tudíž žalobní nárok do výše 65.000 Kč se 6 proc. úroky ode dne žaloby odůvodněn. Prvý soud neposoudil spor správně, pokud přisoudil žalobcům pouze 30 proc. zisk, používaje ustanovení § 273 c. ř. s. S prvým soudem nelze souhlasiti ani v tom, že zamítá žalobní nárok, 30 proc. zisk přesahující, i z toho důvodu, že prý se přičí dobrým mravům. Víra a věrnost v obchodě vyžaduje, aby se smlouvy dodávací loyálně plnily i tenkrát, když cena předmětu dodávky stoupá, a přičí se zásadě právě vyslovené, snaží-li se prodávající ze své smluvní povinnosti vymknouti se jen proto, že má naději prodané zboží zpeněžiti jinde a lépe,

poněvadž ceny stoupají. Porušovati smlouvy za takovýchto okolností je bez odporu nemravné, naproti tomu nelze výtky takové činiti smluvní straně, která v mezích zákona hledá proti tomu u soudu ochrany. Vytýkati straně při smlouvě setrvavší nemírný zisk, ač zákonem odůvodněný, a přehlížeti zisk porušením smlouvy nespravedlivě nabytý, znamenalo by schvalovati věrolomnost.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání žádné ze sporných stran.

D ů v o d y:

I. D o v o l á n í ž a l o b c ů. Nesprávné právní posouzení shledávají žalobci ve výměře interese dle cen, plativších v době od 13. dubna 1920 (doručení rozsudku druhé stolice) do počátku června 1920 (konec šestitýdenní pariční lhůty). Dle svého náhledu mají žalobci právo na náhradu škody rovnající se rozdílu mezi kupní cenou 5 K 50 h a nejvyšší trhovou cenou 16 Kč v celé době prodlení dlužníkovy. Názor tento není odůvodněn zákonem (čl. 357 odstavec třetí obch. zák.), jenž nestanoví, že náhrada škody záleží v rozdílu mezi kupní cenou a nejvyšší cenou trhovou. Žalovaná strana mohla plniti kdykoliv po celou dobu svého prodlení, mohla proto plniti i v čas, kdy ceny trhové byly nízké, a žalobci byli povinni přijati plnění i v této době. Kdyby měla přijíti v úvahu celá doba prodlení dlužníkovy, bylo by možno vyměřiti náhradu škody jen dle rozdílu mezi kupní cenou a průměrnou cenou trhovou, jež by jistě nepřesahovala peníze přisouzeného soudem odvolacím. Tento však posoudil věc správně. Žalobci domáhali se na žalované straně plnění, tato byla k němu odsouzena a byla jí k tomu poskytnuta šestitýdenní lhůta pariční, počínající dodáním rozsudku druhé stolice, jenž nebyl napaden. V této době klesly tržní ceny na 13—12 Kč, a klesaly na dále, jak patrné je z posudků znalců, takže na konci pariční lhůty nebyly jistě vyšší 12 Kč. Žalovaná strana měla právo plniti i v poslední den této lhůty. Odvolací soud vyměřil náhradu správně dle nižší stupnice trhových cen, t. j. 12 Kč za 1 kg. Odvolání žalované strany z rozsudku první stolice nebylo úmyslným protažováním sporu. Nejsou proto odůvodněny právní vývody dovolatelů, jimiž tito snaží se přivoditi změnu rozsudku ve svůj prospěch i z této příčiny.

II. D o v o l á n í ž a l o v a n é s t r a n y. 1. Právní vývody uvedené v 1. odst. spočívají na nesprávném výkladu § 368 ex. ř. a čl. 355 obch. zák. § 368 ex. ř. přiznává naléhajícímu věřiteli právo, domáhati se za podmínek vytčených v odstavci druhém žalobou nároku na interese neb náhradu škody pro nesplnění povinnosti uložené druhé straně. § ten mluví o plnění interese a náhradě škody všeobecně, takže sluší podstatu a výši těchto posuzovati dle právního poměru, jenž zavdal důvod k vzniku nároku toho. Nesporno je, že kupní smlouva mezi stranami byla obchodem ve smyslu obch. zákona, a že žalovaná strana byla v prodlení jako prodatel zboží (čl. 355 obch. zák.). Mají proto žalobci nárok na náhradu škody pro nesplnění dle čl. 355, a to vzhledem k bezvýslednosti exekuce i dle § 368 ex. ř., ne pouze nárok na občanský normální výdělek. Výši této náhrady bylo správně vyměřiti dle čl. 357, odstavec třetí, obch. zák., ježto obch. zákon jiných ustanovení nemá a předpisu toho lze použiti i na tento případ. 2. Čl. 357 odstavec třetí obch. zák. mluví všeobecně o cenách trhových. Nezáleží proto na tom, vytvořily-li se ceny ty teprve za doby válečné

nebo poválečné, stačí skutečnost, že zboží, o které jde, mělo trhovou cenu v době, kdy žalovaná strana byla v prodlení s plněním jeho. Z toho vyplývá nutnost použití čl. 357 odstavec třetí obch. zák. i na tento případ bez ohledu na to, že trhové ceny zboží toho vlivem poválečných poměrů stouply vysoko nad kupní cenu mezi stranami smlouvenou. Znalci, byvše slyšení o trhových cenách zboží toho, uvedli je v posudku svém dle určitých období. Posudek tento postačil úplně, a nebylo potřebí, by znalci označili ceny ty výslovně jako normální běžné ceny, ježto dle čl. 357 odstavec třetí obch. zák. stačilo prostě určení cen trhových. Nezáleží na tom, že žalobci, vykonavše volbu dle čl. 355 obch. zák., nezažalovali hned náhrady škody pro nesplnění, nýbrž vymáhali nejprve plnění na žalované straně. Tato poskytla jim svým prodlením možnosti volby dle čl. 355. Použili-li žalobci svého zákonného práva, a žádali nejprve plnění a později — když plnění vinou žalované strany stalo se nemožným — náhradu škody pro nesplnění, není to jednáním illoyalním anebo příčícím se zásadě věrnosti a víry, a nelze mluvit o neoprávněném zisku z rozdílu mezi kupní a trhovou cenou. 3. Žalovaná strana nemůže ze svého prodlení dovésti pro sebe výhod. Zásadou práva je, by věrné smluvní straně nahrazena byla veškerá škoda způsobená jí prodlením druhé smluvní strany. Povinností žalované strany bylo plnění aspoň v pariční lhůtě, právem žalobců bylo domáhati se plnění toho exekucí a zažalovati náhradu škody teprve, když exekuční řízení bylo zahájeno anebo bezvýsledně skončeno, jak stanoví druhý odstavec § 368 ex. ř. Dovolání vykládá neprávem tento § ve prospěch žalované strany. Tato nemůže proto domáhati se snížení náhrady přisouzené druhé straně jen z toho důvodu, že trhová cena, a tím i rozdíl mezi ní a kupní cenou, klesla po uplynutí pariční lhůty. Nezáleží proto na výši trhové ceny v čas exekuce.

Čís. 1521.

Okolnost, že o dlužníkově jmění bylo zahájeno vyrovnávací řízení, nevadí ani tomu, by peněžitá pohledávka nebyla proti němu zažalována, ani tomu, by nebyla proti němu v plném rozsahu přisouzena, předpokládajíc v tomto směru, že v době, kdy skončilo se řízení v první stolici, nebylo vyrovnání ještě právoplatně soudem potvrzeno. Napotom soudně schváleného vyrovnání lze použiti jen žalobou podle § 35 ex. ř.

(Rozh. ze dne 28. února 1922, Rv I 964/21.)

Proti žalobě na zaplacení 1059 K 50 h namítl žalovaný při ústním líčení dne 10. května 1921 pouze, že o jeho jmění bylo dne 23. dubna 1921 zahájeno vyrovnávací řízení. Ústní líčení skončeno bylo při témže roku dne 10. května 1921. Dne 23. května 1921 potvrzeno bylo soudem vyrovnání, dle něhož věřitelé měli obdržeti 50 proc. pohledávek. Rozsudkem ze dne 24. června 1921 zamítl procesní soud první stolice žalobní nárok co do polovice vůbec, co do polovice pro tentokráte, opřev své rozhodnutí o § 51 vyrovn. řádu a § 406 c. ř. s. O d v o l a c í s o u d rozsudek potvrdil a uvedl mimo jiné v d ů v o d e c h: Vyrovnávací řízení podle ustanovení § 10 cís. nař. ze dne 10. prosince 1914, čís. 337 ř. zák. nepřerušuje procesního řízení, přihlášené pohledávky se ve vyrovnávacím řízení